

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

A Tunyogmatolcsi Holt-Szamos (HUHN20159) különleges természetmegőrzési terület fenntartási terve

Debrecen
2014

Ügyfél

Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság

Együttműködő partnerek

BioAqua Pro Környezetvédelmi Szolgáltató és Tanácsadó Kft.

E-misszió Természet- és környezetvédelmi Egyesület

Vezető szakmai koordinátor

Dr. Magura Tibor

Szakmai koordinátor

Dr. Juhász Péter

Lesku Balázs

Olajos Péter

Vezető természettudományi szakértő

Dr. Müller Zoltán

Vezető agrárgazdálkodási szakértő

Tóth Sándor

Közreműködő szakértők

Juhász Krisztina

Dr. Forgács Zoltán

Hauberger Júlia

Lukács Attila

Mizsei Edvárd

Dr. Tóth Balázs

Dr. Gulyás Gergely

Tartalomjegyzék

I. Natura 2000 fenntartási terv	5
1. A terület azonosító adatai	6
1.1. Név	6
1.2. Azonosító kód	6
1.3. Kiterjedés	6
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek	6
1.5. Érintett települések	6
1.6. Egyéb védettségi kategóriák	6
1.7. Tervezési és egyéb előírások	6
2. Veszélyeztető tényezők	8
3. Kezelési feladatok meghatározása	9
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése	9
3.2. Kezelési javaslatok	9
3.2.1. Élőhelyek kezelése	10
3.2.2. Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés	17
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések	18
3.2.4. Kutatás, monitorozás	18
3.2.5. Mellékletek	19
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében	19
3.3.1. Agrártámogatások	20
3.3.2. Pályázatok	21
3.3.3. Egyéb	21
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	21
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök	21
3.4.2. A kommunikáció címzettjei	21
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel	25
II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció	27
1. A tervezési terület alapállapot jellemzése	28
1.1. Környezeti adottságok	28
1.1.1. Éghajlati adottságok	28
1.1.2. Vízrajzi adottságok	28
1.1.3. Talajtani adottságok	29
1.2. Természeti adottságok	29
1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek	31
1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok	32
1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok	33
1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok	34
1.3. Területhasználat	34
1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás	34
1.3.2. Tulajdoni viszonyok	34
1.3.3. Területhasználat és kezelés	34
2. Felhasznált irodalom	38
3. Térképek	39

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007–2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Tunyogmatolcsi Holt-Szamos különleges természetmegőrzési terület (KTT)
--------------------------------	--

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUHN20159
---------------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	303,02 ha
---------------------------------------	-----------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek

- 3150 - Természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel
- 3160 - Természetes disztróf tavak és tavacskák

1.4.2. Jelölő fajok

- szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*)

1.5. Érintett települések

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye: Cégénydányád, Fülöpösdaróc, Géberjén, Györtelek, Ökörítőfülpös, Tunyogmatolcs

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

1.6. Egyéb védeltségi kategóriák

Típus	Kód	Név	Kiterjedés	Védetté nyilvánító jogszabály száma
„Ex lege” láp	HNL039	Tunyogmatolcsi Holt-Szamos	303,02 ha	1996. LIII. tv. a természet védelméről

A tervezési terület az Országos ökológiai hálózat magterület övezetének (100%) része.

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

A tervezési területre természetvédelmi kezelési terv nem vonatkozik.

1.7.2. Településrendezési eszközök

- Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye közgyűlésének 19/2011 (XII.1.) önkormányzati rendelete Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területrendezési terve elfogadásáról

- Cégyéndányád Község Önkormányzata Képviselő-Testületének 11/2010. (XII.17.) önkormányzati rendelete Cégyéndányád község Szabályozási Tervének és Helyi Építési Szabályzatának elfogadásáról szóló rendelet módosításáról
- Fülöpösdaróc Község Önkormányzata Képviselő-Testületének 6/2009. (VII.31.) önkormányzati rendelete Fülöpösdaróc Község Szabályozási Tervének és Helyi Építési Szabályzatának elfogadásáról
- Györtelek Község Önkormányzata Képviselőtestületének 9/2008. (VI.27.) KT. rendelete a Helyi Építési Szabályzatról és a Szabályozási Tervek elfogadásáról
- Ökörítőfülpös Község Önkormányzata Képviselőtestületének 15/2007. (I.2.) önkormányzati rendelete a Helyi Építési Szabályzatról és a Szabályozási Tervek elfogadásáról
- Tunyogmatolcs Község Önkormányzata Képviselőtestületének 11/2006. (VII.26.) önkormányzati rendelete Tunyogmatolcs Község Szabályozási Tervének és Helyi Építési Szabályzatának elfogadásáról

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

- **Körzeti erdőterv:** Szatmár-Nagyecsed község.

(korábban Szatmár-beregi erdészeti tervezési körzet, a lejárt erdőterv érvényessége: 2004.01.01.-2013.12.31.)

A Szatmár- Nagyecsed erdészeti tervezési körzet erdőtervének elkészítési határideje: 2015.12.31.

A köztes időszakra az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. Törvény 113. § (17) bekezdése vonatkozik.

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

I/5. Szabolcs-Szatmár-beregi apróvadás körzet vadgazdálkodási terve. **Érvényes:** 2014-ig. (Készítését az Országos Vadgazdálkodási Adattár koordinálta.)

Zalka Máté Vadásztársaság, Tunyogmatolcs (vadgazdálkodási egység kódszáma: 15-855110-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. **Érvényes:** 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

Tunyogmatolcsi Holt-Szamos Vízározó (víztérkód: 000101). Horgászati hasznosító: Sporthorgász Egyesületek Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Szövetsége

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

Szamos-Kraszna alegység vízyűjtő-gazdálkodási terve - Közreadta a FETIKÖVIZIG és a Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, 2010 áprilisában. Esedékes felülvizsgálat éve: 2015.

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H = magas, M = közepes, L = alacsony)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
F02.03.02	horgászat	H	50	Természetes eutróf tavak (3150): Szinte az egész Szamos-holtág érintett horgászattal, a területen számos stég, horgászhely került kialakításra. A horgászhelyek környezetében rendszeresen eltávolítják a hínárnövényzetet. A legtöbb helyen a hínárnövényzet gyorsan újranő, így jelentős problémát nem okoz. Egyes fajok kiszorulhatnak, míg másoknak éppen élőhelyet hoz létre.
H01	felszíni vizek szennyezése	H	40	Természetes eutróf tavak (3150): A település közeli élőhelyeken a holtág részsűjét gyakran szemétkerakónak használják, a lerakott szemből a szennyező anyagok a vízbe szivárognak és csökkentik az élőhely fajkészletét. A szántóföldek között lévő szakaszokon a vegyszerbemosódással is számolni kell.
				Természetes disztróf tavak és tavacsókák (3160): Az egyetlen állomány, egy intenzíven művelt szántóföld közelében van, ahonnan könnyen bejuthatnak az ott használt vegyszerek, műtrágyák.
				Szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>): A Holt-Szamos partján található települések, illetve az emberi jelenlét állandó kockázati tényezőt jelentenek a víz minőségét illetően. Amennyiben a szivárványos ökle egyetlen tapasztalt előfordulási pontján következik be szennyezés (Fülpösdaróc) a faj fennmaradása veszélybe kerül.
H01.03	egyéb pontszerű felszíni vízszennyezés	M	20	Természetes eutróf tavak (3150): A turizmussal érintett élőhelyeken a motorcsónakból, horgászhelyekről pontszerű szennyezések juthatnak a vizekbe, melyek az élőhelyeket degradálják.
I01.	Idegenhonos inváziós fajok jelenléte	M	5	Szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>): a Holt-Szamos erősen terhelte idegenhonos, inváziós halfajokkal. Ezek a fajok egyrészt fajok közötti kompetícióban, másrészt predátor-zsákmány viszonyban állnak a szivárványos öklével.
K01.02	eliszapolódás, feliszapolódás	L	1	Természetes eutróf tavak (3150): A hínárnövényzettel borított állóvizek feltöltődése folyamatos. Helyenként a feltöltődés már előre haladott, ezek a területek átalakulhatnak nádasokká, gyékényesekké.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

A Tunyogmatolcsi Holt-Szamos különleges természetmegőrzési területté nyilvánításakor az élőhelyvédelmi irányelv 4. cikkének (4) bekezdése alapján a terület természetvédelmi célkitűzései meghatározásra kerültek, valamint kiemelésre kerültek egyes jelölő értékek, amelyeket a kezelés során prioritásként kell kezelni. A Natura 2000 területek célkitűzései és prioritásai a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjain találhatók.

A területen alapvető természetvédelmi célkitűzés a közösségi jelentőségű jelölő halfajok állományának megőrzése, főként a vízgazdálkodáshoz köthető intézkedési javaslatok tényleges megvalósítása révén, ill. jelölő közösségi jelentőségű élőhelytípusok területcsökkenésének megállítása és állapotuk javítása az erdőgazdálkodáshoz és a vízgazdálkodáshoz köthető intézkedések elősegítésével.

Az erdőgazdálkodás tekintetében a természetközeli állapotú erdők fenntartása és a tájidegen erdők lecserélése, míg a vízgazdálkodás tekintetében a célok elérését a Holt-Szamos meder természetközeli állapotban való fenntartása, a jó ökológiai és vízkémiai állapot elérése szolgálja. Ezek az intézkedések a közösségi jelentőségű értékek megőrzését, hosszabb távon pedig állományaik megerősítését segítik.

A Tunyogmatolcsi Holt-Szamos különleges természetmegőrzési terület gerincét alkotó holtmederre vonatkozóan a fentiekkel összhangban az alábbi általános célkitűzések fogalmazhatók meg:

- A meder mentén lehetőség szerint pufferzóna kialakítása, itt vegyszerek használatának megelőzése. A pufferzónában lehetőség szerint gyepesítés és erdősítés megvalósítása.
- A Tunyogmatolcsi Holt-Szamos vízgyűjtőjén lévő szennyezőforrások fokozatos felszámolása, a terhelés mértékének csökkentése.
- Szükség esetén a meder vízpótlásának biztosítása, amennyiben az ökológiai vízigény nem áll rendelkezésre.

3.2. Kezelési javaslatok

A javaslatok és intézkedések alapvetően két nagycsoportra oszthatók, egyrészt a gazdálkodáshoz nem köthető általános javaslatok, amelyeket általánosan területszinten értelmezzünk, de ezek köthetnek csak bizonyos területi egységhez is. Itt jelennek meg a gazdálkodókon túli egyéb érintetteknek szóló (beruházók, fejlesztők, területrendezők, vállalkozók: ipari, turisztikai), a területhasználatra vonatkozó elvek, a kritikus pontok azonosításával (egyes tevékenységek korlátozás nélkül, feltételekkel vagy egyáltalán nem végezhetők, bizonyos irányú fejlesztések nem kívánatosak).

Az intézkedések második csoportját a gazdálkodáshoz köthető kezelési javaslatok adják.

Az adott Natura 2000 területre vonatkozó természetvédelmi célkitűzések eléréséhez a terület egyes részei eltérő kezelést igényelnek, figyelembe véve az ott előforduló élőhelyeket, fajokat, és az ott jellemző gazdálkodási formákat. A kezelési és részben az élőhelyrekonstrukciós és fejlesztési javaslatokat ezért a Natura 2000 terület egyes lehatárolt részegységeire, az úgynevezett kezelési egységekre (KE) vonatkozóan rendszerezi a fenntartási terv (a kezelési egységek térbeli elhelyezkedését a 3.2.5. melléklet térképei mutatják be). Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok, valamint a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás-javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához.

Az egyes kezelési egységekre nem vonatkoztatható élőhelyrekonstrukciós, fajvédelmi, kutatási és monitorozási javaslatokat a 3.2.2. - 3.2.4. fejezetben tárgyalja a fenntartási terv.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

A kezelési javaslatok esetében élesen el kell választani a kötelező jellegű, jogszabályban előírt korlátozásokat, illetve az önkéntes vállalásokat. A 275/2004 (X. 8.) Kormányrendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás-javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírás-javaslatok a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programon keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

3.2.1.1. A terület egészére megfogalmazott általános kezelési javaslatok

A Tunyogmatolcsi Holt-Szamos különleges természetmegőrzési terület gerincét maga a mesterséges átmetszéssel kialakított Szamos-holtmeder alkotja. A területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek, alapvetően a holtmederhez kapcsolódó vizes élőhelyek. A terület közösségi jelentőségű jelölő fajai, ill. az egyéb előforduló közösségi jelentőségű fajok jellemzően ezen vizes élőhelyekhez kötődnek. Az általános célkitűzésekkel összhangban a Holt-Szamosra vonatkozóan az alábbi általános kezelési javaslatok fogalmazhatók meg:

- A közösségi jelentőségű halfajok, különösen a szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*) élőhelyének, valamint az itt található érzékeny úszóláp vegetáció megőrzése és fejlesztése érdekében: adventív plankton- és növényevő halak [busák (*Hypophthalmichthys nobilis*, *H. molitrix*), amúr (*Ctenopharygodon idella*)] állományának fokozatos teljes felszámolása.
- Az úszólápok teljes háborítatlanságának biztosítása. Az úszólápfoltok bolygatásával, ill. a bolygatás következtében fellépő esetleges degradációval a „Természetes disztróf tavak és tavacsák (3160)” jelölő élőhelytípus állapota és területi kiterjedése változhat negatív irányba a területen, Stégek építésének szabályozása és korlátozása. A mesterséges létesítmények megbontják a természetes szegélyvegetációt, ill. a vegetációs egységek folytonosságát, fokozzák a széttagoltságot, ill. helyfoglalásukkal potenciálisan csökkentik a természetközeli állapotú közösségi jelentőségű élőhelytípusok kiterjedését, ill. az ezek kialakulására rendelkezésre álló teret.
- Vegyszeres (vízi) növényzetirtás mellőzése. A területen előforduló jelölő közösségi jelentőségű élőhelytípusok védelme érdekében mindenképpen javasolt a vegyszeres növényzetirtás mellőzése, hiszen a vegyszeres kezelés hatására elpusztulnak azok a hínárnövények is, melyek a „Természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel (3150)”, ill. a „Természetes disztróf tavak és tavacsák (3160)” élőhelytípusokat alkotják, ill. ezen élőhelytípusok struktúrájának meghatározása szempontjából meghatározóak, ill. a közösségi jelentőségű jelölő halfaj [szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*)] számára alapvető fontosságú bújóhelyet, táplálkozóhelyet jelentenek.

3.2.1.2. Kezelési egységek

A Tunyogmatolcsi Holt-Szamos különleges természetmegőrzési terület az előforduló élőhelyek, fontosabb fajok és gazdálkodási módok alapján -5 kezelési egység lehatárolása indokolt, amelyek térképi megjelenítését a 3.2.5 mellékletek fejezet mutatja be. A kezelési egységek lehatárolása a 2013-ban végzett terepi felmérések és élőhelytérképezés során tapasztalt természeti adottságok alapján történt, 1:10.000 alapléptékben. A térképi lehatárolás léptékét figyelembe véve a kezelési egységek határai (különösen nem mesterséges vonalat, pl. szántó, csatorna határ követő egységek

esetén) nem szigorúan véve rögzítettek, hanem 10-20 méteres átmeneti sávban értelmezhetők. A kezelések, beavatkozások gyakorlati tervezésénél emellett figyelembe szükséges venni, hogy a természeti adottságok, élőhelyek spontán változásai miatt a kezelési egységek egymáshoz viszonyított határai megváltozhatnak. A fentiek alapján tehát a kezelési egységek térbeli lehatárolása a fenntartási terv gyakorlati átültetése esetén áttekintő, iránymutató jellegű információnak tekintendő, aminek pontosítását magán a területen, az adott időszak aktuális állapotának megfelelően kell elvégezni.

KE-1 kezelési egység

(1) Meghatározása: Ruderális területek, földutak, műutak, hidak, kiskertek, lakóház, degradált horgászállások, ruderális növényzettel benőtt anyagnyerő. Elszórtan fordulnak elő, kiterjedésük a teljes területhez képest elenyésző. Jellemző a taposott, tiport talajfelszín és a gyomosodás.

(2) Érintettség vizsgálata

- Á-NÉR élőhelyek: taposott gyomnövényzet és ruderális iszapnövényzet (OG), magaskórós ruderális gyomnövényzet (OF), tanyák, családi gazdaságok (U10), út- és vasúthálózat (U11), kertvárosok, szabadidős létesítmények (U2), nem őshonos fafajok spontán állományai (S6), őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

Kötelezően betartandó természetvédelmi célú előírások a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező (GY107).
- Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell. (GY108).

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

A természetközeli és közösségi jelentőségű élőhelytípusok védelme, területi kiterjedésük megőrzése érdekében javasoljuk, hogy a rendelkezésre álló eszközökkel kerüljük el a kezelési egységhez tartozó beépített és roncsolt területek kiterjedésének és arányának növekedését a Tunyogmatolcsi Holt-Szamos különleges természetmegőrzési területen belül.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egységbe tartozó területek kezelésével megakadályozható a további gyomosodás. A kezelési javaslatok betartása esetén a degradált területek nem szolgálnak fertőzési gócpontokként. A javasolt kezelés elmaradása esetén várhatóan ezek a roncsolt területek ruderális és inváziós gyomfajok gócpontjai lesznek, ill. maradnak. Az ezen területeken felnövő gyomok, ill. például inváziós fásszárúak propagulumai tovább fertőzhetik a területen előforduló természetközeli állapotú élőhelytípusokat, köztük a területen előforduló nem jelölő kiemelt közösségi jelentőségű pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraea*-val és *Carpinus betulus*-szal (91G0)* élőhelyítípust.

KE-2 kezelési egység

(1) Meghatározása: A Natura 2000 területen, a holtmeder szegélyein elenyésző mennyiségben megjelenő zavartabb gyepek (útrézsűk, töltésgyepek), illetve nedves cserjések. Kiterjedésük elenyésző.

(2) Érintettség vizsgálata

- Á-NÉR élőhelyek: jellegtelen üde gyepek (OB), üde és nedves cserjések (P2a), nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok (S7)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

Az érintett gyepek esetén a kötelezően betartandó előírásoknál a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Kizárólag kaszálással történő hasznosítás (GY20).
- A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell (GY28).
- A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező (GY30).

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egység területén található gyepek igen kis kiterjedésűek, másodlagos területeken találhatók. Kijelenthető, hogy a gyepfoltok a Natura 2000 terület kijelölése szempontjából nem jelentősek. Ettől függetlenül kaszálással való fenntartásuk indokolt, mivel ezzel megakadályozható a terület inváziós fajokkal történő esetleges elgyomosódása.

KE-3 kezelési egység

(1) Meghatározása: A Natura 2000 területen található erdők, facsoportok, erdősávok és fasorok. Nagy részük akácos, vagy akácelegyes erdő, több állomány elegyes nyaras, egy állomány gyertyános-tölgyes. Egy területen aktuálisan véghasználat utáni állapot volt megfigyelhető. Részben az Országos Erdészeti Adattárban nyilvántartott területek, nem védettek. A teljes területhez viszonyítva az erdei élőhelyek kiterjedése nem jelentős, nagy részük a meder rézsúin spontánul felnőtt, keskeny állomány.

(2) Érintettség vizsgálata

- Á-NÉR élőhelyek: gyertyános-kocsányos tölgyesek (K1a), vágásterületek (P8), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB), őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők (RDb), akácültetvények (S1), nem őshonos fafajok spontán állományai (S6), nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok (S7)
- Natura 2000 élőhelyek: pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraea*-val és *Carpinus betulus*-szal (91G0)* (egy állomány)
- Érintett erdőrészek: Fülöpösdaróc 1A, 4C, 4A, 4B, Tunyogmatolcs 4C, 4B

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

- Mivel a Tunyogmatolcsi Holt-Szamos különleges természetmegőrzési területen belül található erdőrészek mindegyike állami tulajdonban van, így nem vonatkozik rájuk az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV.27.) VM rendelet hatálya.
- vonatkozó erdőterv rendelet, körzeti erdőterv [Szatmár- Nagyecsed erdészeti tervezési körzet erdőtervének elkészítési határideje: 2015.12.31, így a fenntartási terv készítésének időpontjában még nincs érvényes körzeti erdőterv. A körzeti erdőterv elkészítéséig a az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. Törvény 113. § (17) bekezdését kell mérvadónak tekinteni.]

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése (E05).
- Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típussal (E51). (Magyarázat: lásd az „Élőhelyrekonstrukció és fejlesztési javaslatok” címsor alatt)
- Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése (E33).
- Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmód fenntartása (E87). (Magyarázat: a kis kiterjedésű, néhány 100 négyzetméteres erdőfoltok esetében javasolt megvalósítani.)

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egységhez tartozó élőhelyfoltok mind Natura 2000 területen belül fekszenek, így mindenképpen vonatkozik rájuk általános természetvédelmi célkitűzésként a tájidegen fajok lecserélése hazai fafajokra. Alkalmazandó fafajok: a kocsányos tölgy, mezei szil, tatárjuhar, mezei juhar, szürke nyár, fehér fűz, egybibés galagonya, vadkörte és vadalma. A meglévő idegenhonos fafajok kitermelésével párhuzamosan, vagy a kitermelést megelőzően történjék meg a telepítés, hogy a jelenleg minimális kiterjedésű faállományok területe átmenetileg se csökkenjen a jelenlegi szint alá (A célállománytípusok pontosabb meghatározását lásd a 3.2.2. fejezetben).

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok a kezelési egység területére vonatkozóan nem merülnek fel..

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A jelenleg fásszáru vegetációval borított terület főképp tájidegen fajokból áll. A tájidegen fajok lecserélése hazai fafajokra általános természetvédelmi célkitűzés, ráadásul a terület egy része (egy élőhelyfolt) kiemelt közösségi jelentőségű erdős élőhely [Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén Quercus robur, Ulmus laevis és Ulmus minor, Fraxinus excelsior vagy Fraxinus angustifolia fajokkal (Ulmenion minoris)], ennek az élőhelytípusnak a kiterjedését lehetne növelni. A fásszáru vegetációból álló szárazföldi pufferezóna már 10-15 méter széles sáv esetén is hatékonyan képes csökkenteni a környező területekről érkező diffúz terhelés mértékét, így közvetve a tápanyagterhelés csökkentésén és a vízminőség javításán keresztül hat a jelölő fajokra és élőhelytípusokra [pl.: az alacsony hozzáférhető növényi tápanyagkoncentrációval jellemezhető lápi karakterű (disztróf) vizeket kedvelő 3160 kóddal jelölt „Természetes disztróf tavak és tavacsák” élőhelytípus jellemző hínárállományai].

KE-4 kezelési egység

(1) Meghatározása: szántóföldi kultúrák, kiskertek belógó részei, uborkaföld. Egy részük valóban szántó művelési ágú (pl. Géberjén 02/3, 02/7), egy részük azonban elszántás, általában erdő művelési ágú területen (pl. Tunyogmatolcs 069/18).

(2) Érintettség vizsgálata

Á-NÉR élőhelyek: egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák (T1), zöldség- és dísznövénykultúrák, melegházak (T3), kiskertek (T9)

- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Szántóföldön trágyaszarvas kialakítása tilos (SZ13).
- Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett (SZ19).
- Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen (SZ24).
- Tápanyag-utánpótlást csak szerves trágyával lehet végezni (SZ37).
- Őshonos fafajokból és cserjefajokból álló erdő telepítése, korábbi erdőterületen lehetséges (SZ58). (Magyarázat: erdő művelési ágú területek elszántásának rekonstrukciója miatt szükséges)

(4) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok

Javasoljuk az elszántott erdő művelési ágú területeken az eredeti művelési ág helyreállítását. Így a valós területhasználat újra erdő lehet. Amíg az erdősítés nem történik meg, a szántókon szükséges az érintkező területek állapotának romlása érdekében az önkéntesen vállalható előírások betartása. Az elszántott területrészek az eredeti területhasználat visszaállítását tartjuk szükségesnek.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egységbe tartozó szántóföldeken támogatható keményfás ligeterdők telepítése. Az erdőlétesítés célállománya tölgy-kőris-szil ligeterdők, melyek természetes elegyarányában a kocsányos tölgy 40-60 %-ban, a magyar kőris 30-40 %-ban, az elegyfajfajok 20-30 %-ban vannak jelen. Természetes elegyfajfajai a mezei juhar, a mezei szil, a vénic szil, a gyertyán, a vadrkörte, a madárcse-

resznye, a fekete és fehér nyár és a fehér fűz. Cserjéi a veresgyűrű som, az egybibés galagonya, a kányabangita, a kutyabenge és a tatár juhar, a kíváncsú cserjeborítás 30-50 %. A célállomány erdészeti meghatározása: KST-K – kőrises-kocsányos tölgyes. Ezáltal várhatóan megjelenne a területen egy újabb közösségi jelentőségű élőhelytípus, a 91F0 kóddal jelölt keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*).

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egység területének természetessége a fejlesztési javaslatok figyelembe vétele esetén javulni fog (az elszántások szántóból erdővé alakulnak). Ezek az elszántások meglévő erdőterületekkel érintkező területsávok, tehát közvetlenül kapcsolódnak meglévő erdőállományokhoz. Az így létrejövő élőhelyek kedveznek a területen előforduló madárfajoknak is, Példaként említhető a holtmedret kísérő fásszárú szegélyvegetációban is helyenként fészkelő közösségi jelentőségű töviszúró gébics (*Lanius collurio*).

KE-5 kezelési egység

(1) Meghatározása: A Tunyogmatolcsi Holt-Szamos tényleges medre, melyhez hozzátartozónak tekintjük a magas vízállás által kijelölt partvontaltól befelé a meder hossz tengelye felé eső élőhelysávot. Nem tartozik a kezelési egységhez a meder fölött húzódó fásszárú szegélyvegetáció (KE-3).

(2) Érintettség vizsgálata

- Á-NÉR élőhelyek: álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete (Ac), nem tözegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a), úszólápok, tözeges nádasok és télisásosok (B1b), fűzlápok (J1a), állóvizek (U9)
- Natura 2000 élőhelyek: természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel (3150), természetes disztróf tavak és tavacskák (3160)

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Partkezelés: A meder szegélyében a meder hossz-szelvényének nagyobb részében fásszárú növények dominanciájával jellemezhető szegélyvegetáció található. Ez a szegélyvegetáció több szakaszon ligeterdő jellegű, idős őshonos fákkal. A vegetációtérkép elkészítésekor ezt a szegélyvegetációt egy egységnek véve értelmeztük és térképeztük. A parti vegetáció hosszú és keskeny élőhelyfoltjai jellemzően a KE-3 és kis részben a KE-2 kezelési egységbe kerültek, emiatt ezeket ott jellemezzük részletesen. A szárazföldi pufferzóna néhány szakaszon hiányzik vagy nem megfelelő szélességű. Javasoljuk, hogy a partvonal mentén, ahol hiányzik kerüljön kialakításra egy minimum 10 méter széles természetközeli keményfás ligeterdő jellegű szárazföldi pufferzóna (Alkalmazandó fafajok: a kocsányos tölgy, mezei szil, tatárjuhar, mezei juhar, szürke nyár, fehér fűz, egybibés galagonya, vadkörte és vadalma).

A meglévő szárazföldi fásszárú szegélyvegetációban az őshonos fajok mellett helyenként inváziós fásszárú fajok találhatók. A meder szegélyéből javasoljuk az adventív cserje- és fafajok [fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), zöld juhar (*Acer negundo*)] eltávolítását.

Haltelepítés: A Tunyogmatolcsi Holt-Szamos horgászati hasznosítás alatt álló víztest. Javasoljuk az idegenhonos halfajok telepítésének teljes mellőzését, ill. az idegenhonos halfajok [amur

(*Ctenopharyngodon idella*), naphal, (*Lepomis gibbosus*), razbóra (*Pseudorasbora parva*), amurgéb (*Perccottus glenii*)] állományainak lehetőség szerinti visszaszorítását.

Horgászati hasznosítással kapcsolatos egyéb kezelési javaslatok: Javasoljuk, hogy a meder partvonalánál mentén a horgászhelyek sűrűsége ne haladja meg a 100 m partszakasz/20 m horgászhely arányt. A meder természetvédelmi szempontból legértékesebb élőhelyfoltjait jelentő úszólápokon, ill. úszógyepeken, valamint azok 50 méteres körzetében nem lehet horgászhelyet kialakítani.

Növényi tápanyagterhelés mértékének csökkentése: A javasoljuk a vízminőségi problémákat okozó, a rendelkezésre álló információk alapján főleg diffúz forrásból, ill. esetleges illegális pontszerű szennyezőforrásokból származó növényi tápanyag-, elsősorban foszforterhelés mértékének csökkentését.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező (GY26). (Magyarázat: a meder szegélyéből javasoljuk az adventív cserje- és fafajok [gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), zöld juhar (*Acer negundo*), amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*)] eltávolítását.)
- Idegenhonos halfajok visszaszorítása kötelező, idegenhonos halfaj telepítése tilos (V19). (magyarázat: az idegen honos halfajokkal, ill. a horgászhelyek kialakításával kapcsolatos kezelési javaslatokat fentebb, a „Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok” címsor alatt fejtjük ki a részletesen a haltelepítés, ill. a horgászati hasznosítással kapcsolatos egyéb kezelési javaslatoknál)

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok a kezelési egység területére vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

Partkezelés: A térségben a vizes élőhelyek parti szegélyvegetációját alkotó élőhelytípusok mindegyike esetében nagy problémát okoz a fásszárú idegenhonos fa és cserjefajok megjelenése és terjedése. Ezek megjelenése és dominanciájának növekedése a vizes élőhelyek leromlását és átalakulását okozzák.

Már 10 méter széles ligeterdő jellegű élőhelysáv kialakítása is számottevő mértékben csökkentheti a holtmedreket övező intenzív hasznosítású szántóföldek, ill. a települések felől érkező diffúz tápanyagterhelés mértékét. Ezzel csökken a kockázata a holtmeder eutrofizációjának, ill. az eu- és hipertróf állapot kialakulásához kapcsolódó halpusztulásnak, valamint az egész vízi életközösséget érintő degradációnak.

Haltelepítés: Az idegenhonos halfajok előretörésével a víztest halállományának természetessége csökken, a víztest ökológiai minőségi állapota az adott víztest referencia állapotához viszonyítva kedvezőtlen irányba változik. Az idegenhonos halfajok a legtöbb esetben igen erős kompetíciós képességgel bíró, széles toleranciaspektrumú fajok, melyek megjelenése és állományainak megerősödése a legtöbb esetben őshonos halfajok [pl.: a jelölő közöségi jelentőségű szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*)] visszaszorulását, állományaik egyedsűrűségének csökkenését vonja maga után.

Horgászati hasznosítással kapcsolatos egyéb kezelési javaslatok: A horgászhelyek kialakítása megbontja a holtmeder szárazföldi szegélyvegetációjának folytonosságát, ill. szerkezetét, ill. a holtmeder litorális régiójában található emerz mocsárinövényzet, ill. hínárvegetáció folytonosságát. Ezzel összefüggésben a horgászhely kialakítás mindenképpen degradációt von maga után, maguk a horgászhelyek pedig degradált partszakasznak tekinthetők, melynek kedvezőtlen hatása megmutatkozik a litorális régióhoz kötődő állatfajok előfordulási mintázatában is.

Növényi tápanyagterhelés mértékének csökkentése: A magas hozzáférhető növényi tápanyagtartalom következtében, megfelelő fényellátottság esetén, nyár végi- kora őszi időszakban a felszínen úszó hínárnövényzet (rucaüröm és különböző békelenyce-fajok) tömeges elszaporodása figyelhető meg. A felszínen lebegő hínárnövényzet tömegprodukciója jellemzően a Holt-Szamos Keleti-övcsatorna torkolata alatti, mintegy 10 km hosszú szakaszán fordul, ami egyértelműen arra utal, hogy a Keleti-övcsatornán érkező terhelésnek, ill. az alsó holtmederszakaszt közvetlenül érő terheléseknek meghatározó szerepe van a jelenség kialakulásában. Az elszaporodó, felszínen lebegő hínárnövényzet elsősorban az érintett holtmederszakasz túlfejlett jobbos kanyarulataiban torlódik össze és alkot 2-5 ha kiterjedésű 100%-os borítású 3-5 cm vastag réteget. Potenciális veszélyforrás lehet, hogy a foszforterhelés miatt a növények számára felvehető nitrogén/foszfor arány lecsökken, akár tartósan 2 alá süllyed és a Holt-Szamos relatíve nitrogénhiányossá válik. Ez azt jelenti, hogy a növények azért nem tudnak tovább szaporodni, mert a nitrogén válik a növekedés limitáló tényezőjévé. Ilyen esetben reális esélye van annak, hogy a gyakorlatilag korlátlan nitrogénforrást jelentő légköri nitrogén megkötésére képes, így a víz oldott növények által felvehető nitrogénellátottságától nem függő kéalgák (cyanobaktériumok) kezdenek el rendkívül gyors mértékben szaporodni. A kéalgák tömegprodukciója által okozott okozta „vízvirágzás” több veszélyforrást is hordoz magában (pl. cianotoxin mérgezés). A nyár végi- kora őszi időszakban előforduló vízvirágzás következtében szélsőségessé válik a víztest oxigénháztartása és hajnali időszakban az alacsony oxigéntartalom következtében halpusztulás következhet be, mely érintheti a jelölő szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus*) állományát is.

3.2.1.3. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások

A vízgazdálkodást érintő, ill. vízgazdálkodáshoz kapcsolható kezelési előírások minden érintett kezelési egység esetében a „Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok” címsor alatt szerepelnek.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az élőhely-rekonstrukciós, fejlesztési lehetőségek előírászerűen a kezelési egységekben (KE), a 3.2.1. fejezetben belül bedolgozva is megjelennek az önkéntesen vállalható kezelési előírások között. A **KE-4** egység esetében javasoljuk az elszántott erdő művelési ágú területeken az eredeti művelési ág helyreállítását. Így a valós területhasználat újra erdő lehet. Amíg az erdősítés nem történik meg, a szántókon szükséges az érintkező területek állapotának romlása érdekében az önkéntesen vállalható előírások betartása. Az elszántott területrészekben az eredeti területhasználat visszaállítását tartjuk szükségesnek.

A KE-3 kezelési egységhez tartozó élőhelyfoltok mind Natura 2000 területen belül fekszenek, ezért a tájidegen fajokkal történő felújítás helyett fafajcserét javasolunk. Alkalmazandó fafajok a kocsányos tölgy, magyar kőris, mezei szil, tatárjuhar, mezei juhar, szürke nyár, fehér fűz, egybibés galagonya, vadkörte és vadalma. A meglévő idegenhonos fafajok kitermelésével párhuzamosan, vagy a kitermelést megelőzően történjék meg a telepítés, hogy a jelenleg minimális kiterjedésű faállományok területe átmenetileg se csökkenjen a jelenlegi szint alá. Az alábbi célállomány megvalósítását javasoljuk:

A célállomány keményfás ligeterdő jellegű [91F0 - keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*)] élőhelyek kialakítása. A célállomány erdészeti meghatározása: KST-K – kőrises-kocsányos tölgyes.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

Az egyes fajokkal kapcsolatosan a fajvédelmi intézkedések élőhely-kezelési jellegűek, így beépültek a kezelési egységekre megfogalmazott javaslatok közé.

A jelölő fajok védelme érdekében a Natura 2000 területen további fajvédelmi intézkedés fogantatása nem indokolt.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

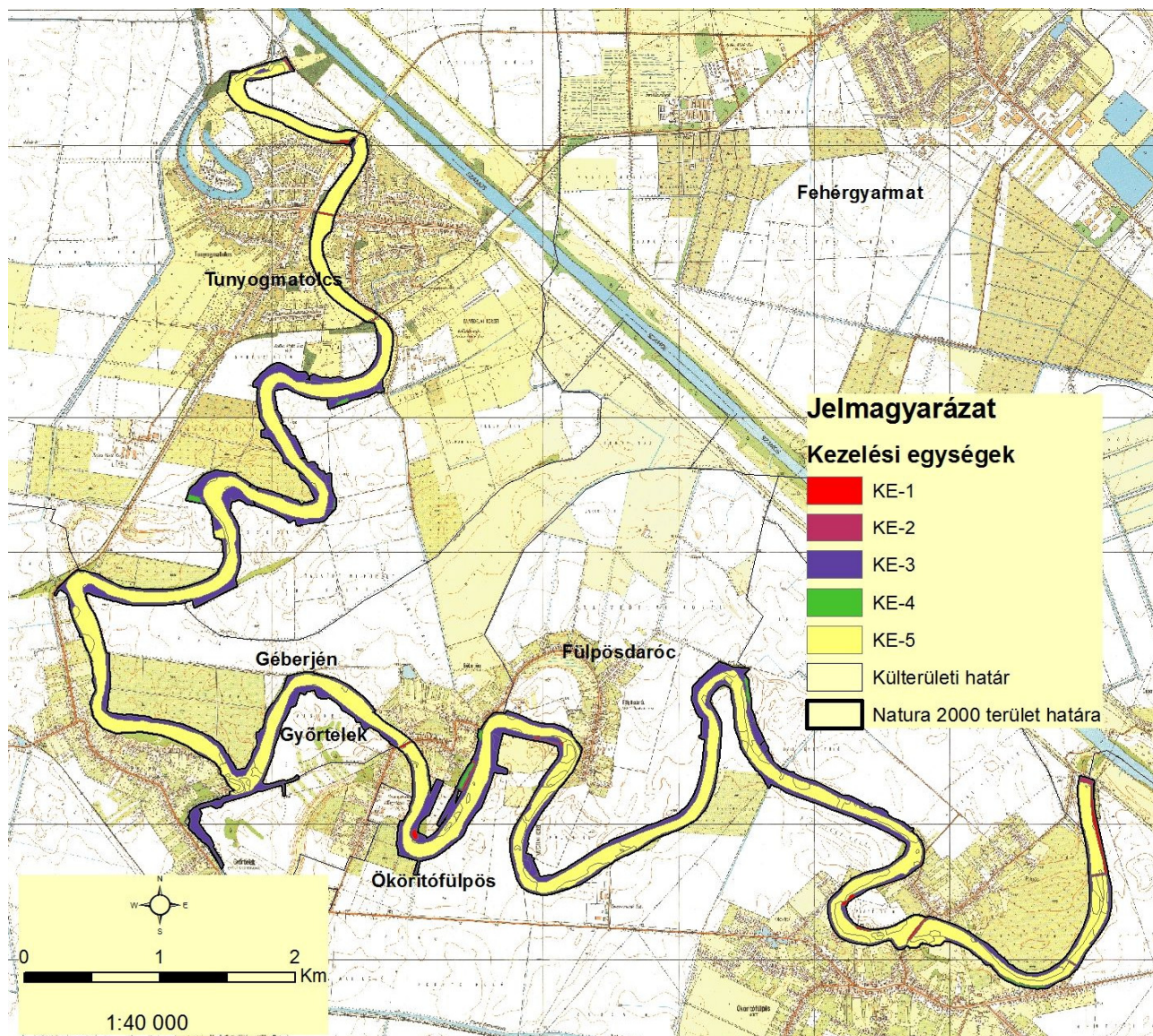
A tervezés alapját jelentő élőhelytérképezés 2014 folyamán készült el. A jövőbeni kutatások célja a területen előforduló, illetve potenciálisan megjelenő közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok állományváltozásának követése.

A közösségi jelentőségű élőhelyek kiterjedésének monitorozására javasoljuk az NBmR protokoll szerinti élőhelytérképezés elvégzését 10 évente.

A közösségi jelentőségű halfaj monitorozása NbMR protokoll szerint végezhető, 5 évente.

3.2.5. Mellékletek

A gazdálkodáshoz és egyéb területhasználathoz köthető kezelési egységek megjelenítése (2014-es állapot).

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület egésze a Tanyogmatolcsi Holt-Szamos (HUHN20159) különleges természetmegőrzési terület része, tehát a tervezési területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet az irányadó.

A fent hivatkozott Natura 2000 területeken belül országos jelentőségű védett természeti terület a lápként oltalmat élvező „ex lege” védett terület, melyre a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény vonatkozik.

Ezen túl a terület az országos ökológiai hálózat magterület övezetének is része (ld. 1.6. fejezet).

A Natura 2000 terület nagyrészt állami tulajdonban, kisebb részben önkormányzati és magántulajdonban található. A Gögő-Szenke különleges természetmegőrzési területen belül található erdőrészek mindegyike állami tulajdonban van.

A kezelési javaslatok megvalósítása esetén a fentebb összefoglalt körülményeket kell figyelembe venni.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenleg működő agrártámogatási rendszerek

A Tunyogmatolcsi Holt-Szamos különleges természetmegőrzési területen a Tunyogmatolcsi Holt-Szamos medre dominál, így a tervezési területen csak nagyon korlátozottan vehetőek igénybe a különböző agrártámogatások.

Mindössze a holtmeder szegélyein elenyésző mennyiségben megjelenő zavartabb gyepek és nedves cserjések, illetve a területen található erdők, facsoportok, erdősávok és fasorok jelentik a mezőgazdaságilag támogatható területeket.

Továbbá a tervezési területen belül található erdőrészek mindegyike állami tulajdonban van, így nem vonatkozik rájuk az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV.27.) VM rendelet hatálya sem.

A fizikai blokkokban gazdálkodó mezőgazdasági termelők számára az alábbi agrártámogatási források érhetőek el:

Egységes területalapú támogatás (SAPS)

A támogatás mértékéről évente a Vidékfejlesztési Miniszter dönt miniszteri rendeletben. A támogatás igénybevételének feltétele, hogy a gazdálkodó maradéktalanul tartsa be az 50/2008.(IV.24.) FVM rendeletben foglaltakat, amely a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti állapot feltételrendszerit tartalmazza.

Agrár- környezetgazdálkodási támogatás (AKG)

Középhosszú távú (5 gazdálkodási év) támogatási rendszer, melynek feltételeit a Vidékfejlesztési Miniszter által kiadott miniszteri rendelet szabályoz. Az elérhető támogatás mértéke az extenzív gyepgazdálkodás célprogramban legeltetési hasznosítás esetén 77 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg, kaszálási hasznosítás esetén 40 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg. Ökológiai gyepgazdálkodás célprogramban legeltetési hasznosítás esetén 85 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg, kaszálási hasznosítás esetén 48 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg érhető el.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Kifejezetten Natura 2000 területekre jelenleg a Natura 2000 gye- és erdőterületekre vonatkozóan létezik kompenzációs kifizetés. Látható azonban, hogy jelenleg nincsen hatályban szántó művelési ágú területekre kidolgozott földhasználati előírás, illetve ez alapján kompenzációs kifizetés. Ebből adódóan ezekre a területekre csupán az egyéb földhasználati korlátozások (nitrát területekre, védett területekre vonatkozó) vannak érvényben, speciális faj és élőhelyvédelmi intézkedések nincsenek.

A Tunyogmatolcsi Holt-Szamos fenntartási tervének tanulságai alapján az agrártámogatási rendszer módosításával, bővítésével, kiegészítésével kapcsolatban az alábbi javaslatok képzelhetők el:

- A Natura 2000 területek mentén található szántókon a környezetkímélő növényvédő szerek használatát ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 területek mentén található szántókon a műtrágyahasználat csökkentését ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 területen található szántók gyepké, vizes élőhelyé alakítását, erdősítését ösztönző eszközök.

- A Natura 2000 területen található szántók (gyümölcsösök) és a mellettük található természetközeli élőhelyek (gyepek, mocsarak, lápok) határán védőszegély kialakítását szolgáló eszközök.

A jelenlegi támogatási rendszer nem teszi érdekeltté a gazdálkodókat a nem hasznosított mezőgazdasági területek megőrzésében, hanem jellemzően azok eltüntetésére ösztönöz.

Mivel ezek a területek nem támogatható területrészek, a támogatható terület maximalizálása érdekében a gazdálkodók gyakran eltüntetik a szegélyvegetációt, cserjéseket, kaszálják az értéktelen szénát adó, vagy vízállásos területeket is, amelyeken korábban nem folytattak intenzív jellegű gyepgazdálkodást. Ez a helyzet úgy javítható, ha agrártámogatás lesz igényelhető a nem művelt területekre, azaz nemcsak a kivett művelési ágú területekre, hanem a művelés alatt álló területek egyes részterületeire is.

A Natura 2000 területek közötti koherencia biztosítása érdekében fontos lenne a természeti területek és az ökológiai hálózatba tartozó területek kedvező állapotának megőrzése a Natura 2000 területeken kívül is.

A támogatási rendszer kialakítása során figyelembe kellene vennie a támogatásra benyújtott terület természetvédelmi értékességét, sajátos ökoszisztéma szolgáltatásait, az ott megtalálható, elkülönülő élőhelyfoltok természetességi értékét és a jó természetességgű területeken vagy részterületeken azoknak a fennmaradását segítő gazdálkodást vagy akár a „nem beavatkozást” kellene ösztönözni.

3.3.2. Pályázatok

A területre vonatkozóan jelenleg nincs folyamatban és tervezési fázisban lévő pályázat.

3.3.3. Egyéb

A tervezési területre vonatkozóan egyéb javaslat nem merül fel.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

Kifejtve a 3.4.2. pont alatti táblázatban, összevontan a kommunikáció címzettjeivel.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

Felhasznált kommunikációs eszközök:	A kommunikáció címzettjei:	Időpont, helyszín	Egyéb információ
a) terepbejárás	a) gazdálkodók b) a Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyonkezelői e) a Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok o) egyéb indokolt célcsoport: helyi lakosság	2014.08.12. Tunyogmatolcs	Résztvevők száma: 3
b) falufórum	a) gazdálkodók b) a Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyonkezelői e) a Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok o) egyéb indokolt célcsoport: helyi lakosság	2014.08.12. Tunyogmatolcs	Résztvevők száma: 6

<i>Felhasznált kommunikációs eszközök:</i>	<i>A kommunikáció címzettjei:</i>	<i>Időpont, helyszín</i>	<i>Egyéb információ</i>
d) önkormányzati közzététel	a) gazdálkodók b) a Natura 2000 területtel érintett földrészek tulajdonosai és vagyonkezelői e) a Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok o) egyéb indokolt célcsoport: helyi lakosság	2014. augusztus (Cégénydányád, Fülöpösdaróc, Géberjén, Győrtelek, Ökörítőfülpös, Tunyogmatolcs)	Kifüggesztés darabszáma: 6
e) honlap	a) gazdálkodók b) a Natura 2000 területtel érintett földrészek tulajdonosai és vagyonkezelői e) a Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok o) egyéb indokolt célcsoport: helyi lakosság	2013.11.14-től folyamatosan	http://www.emisszio.hu/n2 + facebookon megosztva
f) érintettek levélben vagy e-mailben történő megkeresése és tájékoztatása	e) a Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok	2014. július és augusztus	Kiküldött levelek darabszáma: 69
h) sajtóesemény (sajtótájékoztató, sajtókonferencia)	a) gazdálkodók b) a Natura 2000 területtel érintett földrészek tulajdonosai és vagyonkezelői e) a Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok) egyéb indokolt célcsoport: helyi lakosság	2013.12.11. 2014.01.30. 2014.07.30.	10 sajtómegjelenés

A társadalmi egyeztetés szöveges ismertetése:

1. Falufórum időpont és helyszín egyeztetés történt Tunyogmatolcs Község Önkormányzatával.
2. A fenntartási terv letölthetővé vált és a véleményezhetőségről cikk jelent meg a kommunikációt végző szervezet honlapján.
3. A fenntartási terv véleményezhetőségéről sajtótájékoztató került megrendezésre, melynek eredményeképpen 10 sajtómegjelenés történt (térsvégi televízió, térsvégi rádió, országos hetilap, megyei napilap, internetes hírportálok).
4. Az érintettek jelentős köre a fenntartási terv társadalmi egyeztetésének folyamatáról, a terv véleményezhetőségéről, a véleményezés módjairól és határidejéről postai levélben (és amennyiben az elérhetőség rendelkezésre állt, kiegészítő jelleggel e-mailben is) értesítésre került. Az értesítő levelek célcsoportok szerinti egyedi összeállítással kerültek kiküldésre. (2014 július és augusztus folyamán). A társadalmi egyeztetés során a hatóságoknak és egyéb államigazgatási szerveknek, valamint kezelőknek és egyéb érintetteknek küldött értesítő levelek tartalmazták a kommunikációt végző E-misszió Egyesület által tárgyidőszakban társadalmi egyeztetésre bocsátott összes Natura 2000 terület fenntartási terveinek véleményezhe-

tőségére vonatkozó információkat (terület kód, név, érintett települések, véleményezési határidők stb.). A címzettek köre:

- Érintett önkormányzatok (Cégénydányád, Fülöpósdaróc, Géberjén, Győrtelek, Ökörítőfülpös, Tunyogmatolcs, 6 levél)
- Natura 2000 támogatást 2011-2014 között igénybe vevő helyben élő gazdálkodók, továbbá a HNPI-től földterületeket bérlő gazdálkodók (5 levél).
- Azon földrészletek helyben élő magán tulajdonosai, amelyek a tervezési területen belül érintettek a jelölő élőhelyeket és fajokat, valamint kiemelt természeti értéket és/vagy konfliktusforrást hordozó, természetvédelmi szempontból legfontosabbnak ítélt területrészekben (0 levél). (A területen tulajdonosként érintett önkormányzatok és a magyar állam vagyonkezelői külön levélben kerültek értesítésre.)
- Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal
- Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal
- Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal
- Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal, Törvényességi Felügyeleti Főosztály
- Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal, Törvényességi Felügyeleti Főosztály
- Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal, Törvényességi Felügyeleti Főosztály
- Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal, Földművelésügyi Igazgatóság
- Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal, Földművelésügyi Igazgatóság
- Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal, Földművelésügyi Igazgatóság
- Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal, Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság
- Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal, Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság
- Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal, Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság
- Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal, Közlekedési Felügyelőség
- Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal, Közlekedési Felügyelőség
- Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal, Közlekedési Felügyelőség
- Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal, Földhivatal
- Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal, Földhivatal
- Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal, Földhivatal
- Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal, Építésügyi Hivatal
- Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal, Építésügyi Hivatal
- Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal, Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatal, Örökségvédelmi Osztály
- Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal, Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatal
- Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal, Erdészeti Igazgatóság, Erdőfelügyeleti és Hatósági Osztály, Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területi Iroda

- Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal, Erdészeti Igazgatóság, Erdőfelügyeleti és Hatósági Osztály
- Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal, Erdészeti Igazgatóság
- Felső-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség
- Tiszántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség
- Észak-magyarországi Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség
- Felső-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság
- Tiszántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság
- Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság
- Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság
- Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság
- Bükk Nemzeti Park Igazgatóság
- Nemzeti Földalapkezelő Szervezet
- Nemzeti Földalapkezelő Szervezet Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területi Iroda
- Nemzeti Földalapkezelő Szervezet Hajdú-Bihar Megyei Területi Iroda
- Nemzeti Földalapkezelő Szervezet Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területi Iroda
- Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal
- Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei kirendeltség
- Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal Hajdú-Bihar megyei kirendeltség
- Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal Borsod-Abaúj-Zemplén megyei kirendeltség
- Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Igazgatóság
- Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Hajdú-Bihar megyei Igazgatóság
- Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Igazgatóság
- Vadásztársaságok Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Szövetsége
- Országos Magyar Vadászkamara Hajdú-Bihar megyei Területi Szervezete
- Hajdú-Bihar megyei Vadgazdálkodók és Vadászok Szövetsége
- Országos Magyar Vadászkamara Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Területi Szervezete
- Vadászok és Vadgazdálkodók Észak-Magyarországi Területi Szövetsége
- Magán Erdőgazdálkodók Országos Szövetsége
- Vízgazdálkodási Társulatok Országos Szövetsége (VTOSZ)
- Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat Területfejlesztési és Költségvetési Főosztály
- Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat Fejlesztési, Tervezési és stratégiai Osztály
- Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat Hivatala, Terület és Vidékfejlesztési Osztály

- Észak-Alföldi Regionális Tanács
- Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Fejlesztési Ügynökség Kht.
- Észak-magyarországi Regionális Fejlesztési Ügynökség (2 levél)
- Sporthorgász Egyesületek Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Szövetsége
- Hajdú-Bihar Megyei Horgászszervezetek Szövetsége
- Horgász Egyesületek Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Szövetsége
- Erdészeti szakirányítók (19 levél)
- Agrárkamara tanácsadók (128 levél)
- Falugazdász területi irodák (17 levél)
- Vadásztársaságok (83 levél)
- Vízgazdálkodási társulatok (19 levél)
- Horgász egyesületek (106)
- Halászati hasznosítók (8 levél)
- NYÍRERDŐ Nyírségi Erdészeti Zrt.

4. A meghirdetett időpontban és helyszínen megtartásra került a falufórum, melyről emlékeztető és fotódokumentáció készült. A fórumon 6 fő vett részt.

5. A meghirdetett időpontban és helyszínen megtartásra került a terepbejárás, melyről jegyzőkönyv készült. A terepbejárás 3 fő vett részt.

6. Az érintett önkormányzatok (Cégénydányád, Fülöpösdaróc, Géberjén, Györtelek, Ökörítőfülpös, Tunyogmatolcs) 2014. augusztusában kifüggesztették a fenntartási tervet.

7. A beérkezett véleményeket és észrevételeket összefoglaltuk és megküldtük a tervekészítőnek, valamint a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóságnak.

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

A legfontosabb beérkezett észrevételek:

Kommunikáció címzettje	Visszajelzett? (tartalom)	Hogyan?	Beépült a tervbe?	Hogyan? Ha nem épült be, miért?
Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal, Közelkedési Felügyelőség	Igen. A felügyelőség javasolta, hogy növénytelepítésnél vegyék figyelembe a „Közutak tervezése” című ÚT 2-1.201 számú útügyi műszaki előírást, miszerint a közutak útszelvényét és a csomóponti rállátási háromszögeket szabadon kell hagyni. Továbbá a vasutak közelében lévő növénytelepítésnél a 20/1984 (XII.21) KM rendelet figyelembevétele szükséges.	levélben	Nem	A Natura 2000 fenntartási terv nem tartalmaz javaslatot közutak és vasutak mentén növényzet telepítésre, ezért a vélemény a tervekészítés szempontjából nem releváns.
Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal, Erdészeti Igazgatóság, Erdőfelügyeleti	Igen. Az igazgatóság felhívta a figyelmet arra, hogy a fenntartási tervnek igazodnia kell a 2009. évi	levélben	Részben beépült.	Az erdőtervrendeletek előírásai részben figyelembe lettek véve az erdős kezelési egységek

és Hatósági Osztály	XXXII törvény 112. § (3) bekezdés 2.pontja szerinti erdőtervrendeleteknek az érintett körzetre vonatkozó előírásaihoz.			kezelési előírás-javaslatának megfogalmazása során.
Felső-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság	igen, javasolja az Igazgatóság a kezelési egységek lehatárolását egy helyrajzi számos listával kiegészíteni, mert az egyértelművé tenné a lehatárolást.	levélben	Nem	Nem állt rendelkezésre a tervkészítés során a területre vonatkozó földhivatali nyilvántartásban szereplő adatállomány.
Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság	igen. Habarics Béla, tájegységvezető javasolta a Tunyogmatolcsi Holt-Szamos vízpótlási lehetőségének megvizsgálását a Szamos irányából.	fórumon és terepbejárás on megjelenetek, írásban javasoltak	igen	Véleményüket a szakmai tervező részben figyelembe vette. Az általános célkitűzések között szerepel szükség esetén a holtmeder vízpótlása, amennyiben az ökológiai vízigény nem biztosított.

A legfontosabb észrevételek, amelyek alapján a terv módosításra került:

Az erdőtervrendeletek előírásai részben figyelembe lettek véve az erdős kezelési egységek kezelési előírás-javaslatának megfogalmazása során.

Habarics Béla (tájegységvezető) javasolta a Tunyogmatolcsi Holt-Szamos vízpótlási lehetőségének megvizsgálását a Szamos irányából, így az általános célkitűzések között szerepel szükség esetén a holtmeder vízpótlása, amennyiben az ökológiai vízigény nem biztosított.